

Unikátní centrum se zaměří na výzkum ozbrojených konfliktů

14.3.2024 - Pavel Nesit, Helena Zdráhalová | Právnická fakulta UK

Patří mezi dvacítku výzkumných projektů, které nově podpořila Univerzita Karlova. Na Právnické fakultě UK pod vedením profesorky Veroniky Bílkové vzniklo ve střední Evropě unikátní Univerzitní centrum pro konfliktní a post-konfliktní studia. Zaměřovat se bude na právní aspekty ozbrojených konfliktů a na poválečné vyrovnávání se s minulostí.

Profesorka Veronika Bílková se po celý svůj profesní život zabývá mezinárodním humanitárním právem, použitím síly v mezinárodním právu a lidskými právy. Dlouhodobě se specializuje na oblast východní Evropy, od anexe Krymu a rozhoření konfliktu na Donbasu v roce 2014 pak se zvláštním zřetelem k Ukrajině. Českou republiku zastupuje v Benátské komisi – poradním orgánu **Rady Evropy**. Po ruské invazi na Ukrajinu v únoru 2022 dvakrát zemi navštívila jako členka expertní mise **Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě** (OBSE).

Válka na Ukrajině, se bezprostředně dotýká České republiky, potažmo celého středoevropského regionu. I z toho důvodu začala profesorka Bílková usilovat o vybudování výzkumného centra podobného těm, která mají na Západě dlouhou tradici a která se zabývají právními aspekty ozbrojených konfliktů a poválečným vyrovnáním se s nimi. Jak podotýká profesorka Bílková, s východní Evropou sdílíme podobnou historickou zkušenost, která nám pomáhá lépe porozumět tomu, co se tam děje a proč.

„Prošli jsme si totalitním režimem, válkami 20. století. Máme kulturní pochopení pro toto prostředí. Například ukrajinský právní řád vychází z podobných kořenů jako právní řád český, náleží tedy ke kontinentální právní kultuře a současně stále nese stopy práva sovětského období. Domnívám se, že můžeme výzkumu přinést svou historickou zkušenost a větší pochopení pro region střední a východní Evropy. Nechceme se ale pasovat do role regionálních specialistů, zajímají nás i konflikty v dalších regionech,“ podotkla profesorka Bílková, která od loňského roku vede Katedru mezinárodního práva na PF UK.

Soutěž Univerzitních výzkumných center (UNCE) probíhá na Univerzitě Karlově už od roku 2011. Týmy, které přesvědčí Komisi programů pro podporu vědy na UK o smysluplnosti svých projektů v oblasti základního výzkumu, získají grant až na šest let své práce. Loni UK vypsala už třetí kolo soutěže, ve kterém uspěla dvacítká projektů včetně toho, který předložila profesorka Veronika Bílková. „Mrzí mě, že v soutěži napříč celou univerzitou získaly podporu pouze dva projekty, které vedou ženy. Je vidět, že v seniorských vědeckých pozicích žen stále není mnoho,“ uvedla profesorka Veronika Bílková.

Univerzitní centrum pro konfliktní a post-konfliktní studia začalo fungovat v lednu. Po následujících pět let bude jeho tým moci bádát díky grantu, který mu udělila Univerzita Karlova. Tým chce vést dlouhodobý kontinuální právní výzkum zaměřený na vybraná témata spojená s ozbrojenými konflikty nejen na Ukrajině, ale i na Blízkém východě a v dalších regionech.

„Chceme zkoumat, jaká pravidla se v průběhu ozbrojeného konfliktu aplikují, a to nejen pravidla mezinárodního humanitárního práva, práva lidských práv a mezinárodního trestního práva, ale také pravidla vnitrostátního práva, protože v průběhu ozbrojeného konfliktu jak stát, který je přímo konfliktem dotčen, tak i další státy často mění svou legislativu, popřípadě ji začnou aplikovat jiným způsobem než v době míru. U nás je to typicky stíhání pro zločin schvalování agrese,“ vysvětlila

profesorka Bílková a doplnila, „druhý pilíř našeho projektu je orientován na post-konfliktní období a zaměřuje se na obnovu právního řádu v zemi, která byla konfliktem zasažena, a na tzv. tranzitivní spravedlnost, to znamená na formy vyrovnávání se s dědictvím ozbrojeného konfliktu. Příkladem je trestní stíhání pachatelů válečných zločinů nebo odškodnění obětí.“

Profesorka Bílková nyní sestavuje silný tým, do něž by se měli zapojit vedle vědců a vědkyň z PF UK také externí odborníci z různých výzkumných institucí, ze státní správy nebo specialisté, kteří působili například u mezinárodních soudů a dalších mezinárodních organizací. „Oslovili jsme také akademiky a akademičky z různých prestižních zahraničních institucí, kde používají teoretické či metodologické přístupy, které v České republice nejsou známé. Spolupráci nám už přislíbili odborníci z Německa, Rakouska, Polska, Ukrajiny nebo USA. Rádi bychom, aby se naše výzkumné centrum zapsalo na mapu světového vědeckého výzkumu v této oblasti,“ zdůraznila profesorka Bílková, která také doplnila, že několik juniorských pozic ještě nemá obsazených.

„Rádi bychom do centra přitáhli juniorské vědce a vědkyně nejenom z Prahy, ale i z jiných univerzit v České republice a v zahraničí. Jeden z cílů projektu je dát na PF UK prostor novým nadějným vědcům a vědkyním, přispět k internacionalizaci fakultního prostředí a ke snížení míry inbreedingu (zaměstnávání vlastních absolventů, pozn. red.), která je nyní značná,“ završila profesorka Bílková.

<https://www.prf.cuni.cz/aktuality/unikatni-centrum-se-zameri-na-vyzkum-ozbrojenych-konfliktu>